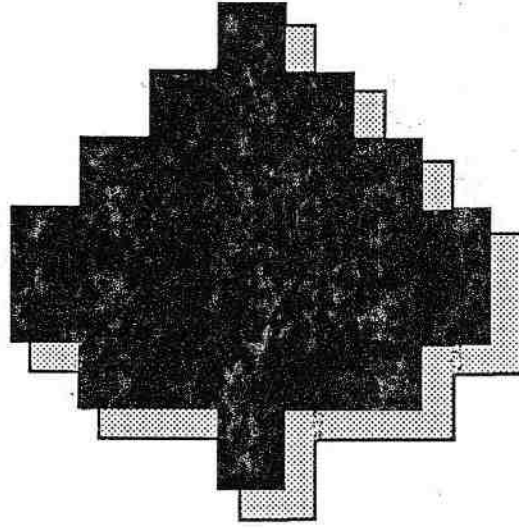

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
ORMAN FAKÜLTESİ

I. ULUSAL KARADENİZ ORMANCILIK KONGRESİ

BİLDİRİLER

3.CİLT

(Orman Mühendisliği)

23 - 25 Ekim 1995

Trabzon

Türkiye'de Erozyon ve Mer'a Sorunları	91
H.Karavaşahin	
Trabzon-Söğütlüdere Havzasında Orman Topraklarının Bazı Özelliklerinin Yükseltiye Bağlı Olarak Değişiminin Saptanması	100
R.Karagül, H.Z.Kalay, L.Altun	
Doğu Karadeniz Bölümünde Bölgesel Ekolojik Birimler	111
D.Kantaracı	
Orman Yangınları ve Meteorolojik Parametreler Arasındaki İlişkiler ...	139
Z.Aslan, B.Sağlam	
Dendroctonus Micans'ın Populus Dinamiğine Etki Eden Faktörler Üzerine Araştırmalar	148
M.Eroğlu	
Sarıçam Ormanlarımızda Adi Ökse Otu'nun Yayılışı , Yoğunluğu ve Ağaçların Gelişimine Etkisinin Araştırılması	160
M.Eroğlu, E.Bilgili, Ş.Başkaya	
Bursa ve Balıkesir Yöresinde Park ve Peyzaj Alanlarında Bulunan Ağaç ve Ağaçcıkların Önemli Zararları	168
O.A.Sekendiz, H.S.Başkaya, G.Tümen, Y.Turan	
Doğu Karadeniz Ormanlarında Meydana Gelen Önemli Böcek Salgınları ve Yapılan Mücadeleler	175
E.Keskinalemdar, M.Z.Özder	
Borçka (Karagöl) Orman Fidan Üretim Alanlarında Problem Oluşturan Rumex alpinus L. Bitkisi ile Mücadelede Gastrophysa Viridula caucasica jolivet'in Kullanılma Olanakları	182
İ.Arslan, H.Özbek	
Ormancılık ve Yaban Hayatı Koruma-Üretim Çalışmalarının Koordinasyonu Üzerine Bir Deneme	190
İ.Oğurlu	
İstanbul Orman İşletmesi Karadeniz Sahil Şeridinde Kömür Ocağı İşletme Faaliyetleri	202
T.Mol, A.Hakyemez	
İstanbul Orman Suçları ve Orman Azalması	210

ORMANCILIK VE YABAN HAYATI KORUMA-ÜRETME ÇALIŞMALARININ KOORDİNASYONU ÜZERİNE BİR DENEME

İdris Oğurlu, CBÜ Fen-Ed. Fak. Biyoloji Böl.,45040 Manisa

ÖZET

Orman işletme faaliyetleri ile yaban hayatı koruma ve üretme çalışmaları aynı alanda, yani orman ekosisteminde cereyan etmektedir. Aynı sahada yürütülen, ancak ayrı birimler tarafından planlanan ve uygulanan bu çalışmalar koordineli yürütülmediği için, istenen verim alınamamaktadır. Halbuki sözkonusu faaliyetlerin planlanması sırasında orman koruma, silvikültür, ağaçlandırma, yol yapımı gibi değişik alanların ihtiyaçlarını gözönüne alıp birlikte değerlendirmek mümkün ve gereklidir.

Bu çalışmada, böyle bir yaklaşımla, İzmir Orman Bölge Müdürlüğü ormanlarında yapılan ormancılık ve yaban hayatı koruma çalışmaları incelenerek, yöredeki Milli Park, Yaban Hayatı Koruma - Üretim Sahalarında yapılan ormancılık çalışmaları ile yaban hayatı istekleri birlikte değerlendirildi. Konuyla ilgili olarak planlama aşamasından itibaren koordinasyon sağlanması imkanları araştırıldı ve buna yönelik tedbirler tespit edildi..

GİRİŞ

Başlıca yenilebilir tabii kaynaklardan olan orman ve yaban hayatı için, birçok ülke, ekolojik bakış açısıyla uzun vadeleri planlar hazırlama yoluna gitmektedirler. Ülkemizde, bilindiği gibi ormanların işletilmesi Orman Genel Müdürlüğü, yaban hayatının planlanması da Milli Parklar ve Av-Yaban Hayatı Genel Müdürlüğü tarafından yapılmaktadır. Ormanlarımız hem işletme faaliyetlerine sahne olduğu, hem de yaban hayatını bünyesinde barındırdığı için, her iki kuruluşun çalışma alanına girmekte, bu sebeple de bu iki kuruluşca müştereken ele alınması gerekmektedir. Diğer taraftan, ormanda yapılan her türlü faaliyet, yaban hayatını bir şekilde etkilemekte olduğundan(1), orman işletme

faaliyetleriyle, yaban hayatını koruma ve üretme çalışmalarının birbiriyle uyumlu ve koordineli yürütülmesi gerekmektedir. Böyle bir koordinasyonun ise öncelikle planlama safhasında sağlanması gerektiği aşikardır.

Yaban hayatının korunması yönünde bugüne kadar ülke çapında önemli çalışmalar yapılmakla birlikte, bu çalışmalar genel koruma niteliğinde olup, belirli bir alandaki türlerin amenajmanı safhasında henüz gelmemiştir. Yaban hayatı amenajman planlarının hazırlanması safhasında gerekli etüd ve envanterler için ise özel organizasyon ve zamana ihtiyaç vardır (2). Halbuki, bu konuda acil tedbirler alınması gerekmektedir. Bu amaçla, ilk akla gelen tedbir, orman amenajman planlarında yaban hayatının korunmasına yönelik standart esaslara yer verilmesi, daha sonra da pilot bölgeler seçerek, bu bölgelerde yapılacak çalışma sonuçlarına göre belirlenecek pratik önlemlerle planlamacıya ışık tutulmasıdır.

Yabani hayvan popülasyonlarının etkilendiği bir çok çevre faktörü bulunduğu halde bunlar için en etkili olanı, habitatın yapısını değiştiren faktörlerdir. Buna örnek olarak, pek çok orman hayvanının yaşayışını ve yoğunluğunu etkileyen silvikültürel uygulamalar zikredilebilir(3,4). Çünkü, bu uygulamalarla yaban hayvanlarının ihtiyacı olan besin ve örtünün miktar ve kalitesi ya olumlu ya da olumsuz yönde değişir. Bu etki, özellikle vejetasyonun belirli süksesyonel devrelerine bağımlı türlerde açıkça görülebilir. Bununla beraber, modern ormancılık faaliyetlerine yön verebilmek için, hangi türün hangi uygulamadan ne yönde etkilendiğini ve bu etkilenmenin hangi şartlarda cereyan ettiğinin bilinmesi gerekmektedir (1).

Konuya Ülkemiz açısından bakacak olursak, orman bünyesinde meydana gelen her türlü değişiklikten bir şekilde etkilenecek olan yaban hayatının korunması konusunda, kanunların ormancıya yüklediği görevin pek de net olmadığını görmekteyiz. Halbuki, Batılı ülkelerin ormancılık kanunlarında, ormancıya bu konuyla ilgili belirli hususların açıkça dikte edildiği görülmektedir. Mesela İsveç Ormancılık Kanunu; kesim, dikim gibi uygulamalar sırasında ormancının fauna ve flora karşısındaki sorumluluklarını da belirli esaslar halinde tespit etmiştir(5). Bu kanunda temel prensip, ormanın insan için olduğu kadar diğer canlılar için de bir kaynak ve hayat ortamı olarak varlığının korunması ve sürdürülmesidir. Bu kanuna göre, kesim alanları imkan ölçüsünde küçük tutulmalı, boşaltma kesiminden sonra sahada terk edilmiş ve verimsiz bir manzara hakim

olmamalıdır. Nesli tehlikede olan türler veya nadir türlerin yuva yaptığı ağaçlar ve bu ağaçların çevresindeki meşçereler kesilmemeli, yani kesim planı dışında bırakılmalıdır. Sahada mevcut çeşitli yabancı meyve ağaçları ve çalı türleri korunmalıdır. Yapraklı ağaç türlerinden yaşlı fertler, canlı veya kuru olduğuna bakılmaksızın tercihan gruplar halinde bırakılmalıdır. Aynı şekilde, kurumuş ibreliler ve rüzgar perdesi görevini yapan gruplar kesilmemelidir. Geniş sahada monokültür meydana getirmekten kaçınılmalı, ekzotik ağaç türlerinin kullanılması kayıt altına alınmalıdır. Bu kanunda ayrıca av kuşlarından Tavuksu (Phasianidae) türleri hususunda da bazı esaslar verilmektedir. Mesela, bunlara ait kur yapma ve çiftleşme alanlarının kesimle açılmaması ve keza bu alanlar ile kuluçka noktalarında drenaj çalışması yapılmaması istenmektedir. Bunlardan başka, konunun uzmanlarınca önerilen birçok husus da kanunda tavsiye mahiyetinde belirtilmektedir.

Almanya'da ormancılık ve yaban hayatı hakkındaki Çevre Kanunu, ormancıya ekosistemi, tabii kaynak kapasitesini, flora ve faunayı birlikte koruyarak, bunları birer kaynak olarak emniyet altına almak ve devamlılığını sağlamak görevini vermektedir(6). Bu kanunda, av hayvanlarının korunması konusunda, sağlıklı ve çeşitliliğe sahip bir av stoğunu barındıran habitatların bakımı; biyolojik, fiziki ve silvikültürel kontrol metodlarının kimyasal mücadele yöntemine tercih edilmesi gibi açık hükümler bulunmaktadır. Bu kanunun özünde, yetişme muhiti şartlarına uygun silvikültürel tedbirlerin, ormanın yaban hayatı ihtiyaçlarına göre düzenlenmesinde ön şart olduğu varsayımı yatmaktadır. Silvikültürün buradaki rolü, orman ekosisteminin uzun süreli stabilitesi ve tür zenginliğinin korunmasında ekolojik ve ekonomik istekleri bağdaştırmak, yaban hayatına ve özellikle tür çeşitliliğine imkan tanımak ve ormanda çıkabilecek biyotik kaynaklı hastalık riskini asgariye indirmektir (7,8).

Norveç ve Finlandiya'nın ormancılık kanunlarında da buna benzer yol gösterici ilkeler bulunmaktadır.

Bu çalışmada, kısmen Türkiye'nin ormancılık ve yaban hayatı çalışmalarının genel sorunlarına değinilmiş ve İzmir Orman Bölge Müdürlüğü dahilinde yürütülen yaban hayatı koruma-üretim çalışmaları ile orman işletme faaliyetleri, bu bakış açısıyla değerlendirilmiştir.

MATERYAL ve METOD

İzmir Orman Bölge Müdürlüğü sınırları içinde kalan ve Milli Parklar ve Av- Yaban Hayatı Şube Müdürlüğü'nün ilgilendiği yaban hayatı koruma ve üretme alanları (KÜS) belirlendi. Bunlardan su kuşları KÜS olarak ayrılan Çamaltı Tuzlası, Homa Dalyanı ve Gebekirse Gölü, işletme ormanlarına uzak oluşu ve işletme faaliyetlerinden doğrudan etkilenir durumunda olmayışı dolayısıyla ihmal edildi. Keza, halihazırda aktif herhangi bir ormancılık faaliyetinin yürütülmediği ve 1994 yılında Yabankeçisi (*Capra aegagrus*) yerleştirilmiş olan makilik bir alan olan Eşek Adası (300 m., 669 ha) da aynı sebeple çalışma kapsamına alınmadı. Bayındır-Ovacık Karaca KÜS ise hem Karaca (*Capreolus capreolus*) popülasyonu barındırması hem de orman işletme faaliyetlerine sahne olması dolayısıyla ele alındı. Bu amaçla, Ovacık orman serisine ait amenajman planı ve sahada yapılan çalışmalar incelendi.

KÜS içinde bulunan yabani hayvan türlerinin ekolojik istekleri gözönüne alınarak, bunların orman amenajman planının dikte ettiği idare amaçları ile işletme ve silvikültür planında gösterilen uygulama esasların karşısındaki durumu değerlendirildi.

Pratik sonuçlar elde edebilmek için KÜS' ndaki hayvan türlerinin ve özellikle Karaca (*C. capreolus* L) popülasyonunun uzun dönemde izlenerek, veri birikimi sağlanmasını hedef alan bir gözlem planı hazırlanmasına yönelik çalışmalar yapıldı.

Orman işletme şeflikleri bazında; çalışma birimlerindeki yaban hayatının durumu, koruma çalışmalarının etkinliği ve koruma-planlama çalışmaları konusunda ilgili birimler arasındaki koordinasyon ve işbirliğinin sağlanması imkanları hakkındaki görüş ve önerilerin tespit edilmesi amacıyla bir anket düzenlendi.

Manisadağı Milli Parkı'nda yürütülen üretim, ağaçlandırma ve düzenleme çalışmaları incelendi.

BULGULAR

Ovacık Karaca KÜS ile ilgili olarak, gerek orman amenajman planında, gerekse KÜS kayıtlarında Karaca (*C. capreolus*) ve diğer yabancı hayvan türlerin amenajmanına dair bilgiye rastlanmadı. Hatta, orman amenajman planındaki fauna listesinde(10) Koruma-Üretim Sahası'na adını veren Karaca (*C. capreolus*) 'dan bahsedilmediği tespit edildi.

Sahada gözlenebilen 7-8 adet Karaca (*C. capreolus*) dışında populasyon hakkında bilgi bulunmadığı kaydedildi. Koruma alanında, diğer yabancı türler arasında kuşlardan Keklik (*Alectoris graeca*), Güvercin (*Columba sp*), Üveyik (*Streptopelia sp*), Alakarga (*Garrulus glandarius*), Ağaçkakan (*Dendrocopos sp*), Puhu (*Bubo bubo*), Baykuş (*Asio otus*) Kukumav (*Athena noctua*), Atmaca (*Accipiter sp*), Şahin (*Buteo sp*) ve Kartal (*Aquila sp*); memelilerden Tavşan (*Lepus europaeus*), Yabandomuzu (*Sus scrofa*), Tilki (*Vulpes vulpes L.*), Çakal (*Canis aureus L.*), Kurt (*Canis lupus L.*) ve Ayı (*Ursus arctos L*) bulunduğu tespit edildi.

Halihazırda, sayılan bu türlerin yaşama ortamlarına tamamen değiştirebilecek çapta yoğun bir ormancılık faaliyeti kaydedilmemiştir. Ancak, bugün için beslenme ve barınma şartlarını etkileyebilecek nitelikte bir uygulama olup Kızılçam (*Pinus brutia*) işletme sınıfında sürdürülen kesimlerin, ileriki plan döneminde Karaçam (*Pinus nigra*) serisini de içine alacağı görülmektedir. Buna göre, sahanın yabancı hayvan türlerini ve habitatlarının korunmasını sağlayacak birtakım tedbirlerin alınmasına ihtiyaç olduğu, öngörülen tedbirlerin ise ancak orman amenajman planı ile yabancı hayatının korunması ve geliştirilmesi çalışmalarının birlikte değerlendirilmesi suretiyle belirlenebileceği tespit edildi.

Ovacık KÜS'ndeki Karaca (*C. capreolus*) populasyonu hakkında kayıtlarda bilgiye rastlanmamaktadır. Bu konuda populasyon gözlemini amaçlayan bir plan da bulunmamaktadır. Bu sebeple, önümüzdeki dönemde populasyonun sürekli izlenebilmesini sağlayacak bir gözlem planının uygulanması gerekmektedir. Ancak, bunu yapacak sürekli bir gözlem ekibi kurulmuş olmadığı için saha genelinde kullanılabilir nitelikte "Direkt Gözlem Kartları"nın, sürekli gözlemin yapılamadığı yerlerde, gözlem için uzun vadede sonuç verebilen, Tesadüfi Gözlem Tekniğine (2) uygun olarak doldurulmak üzere yetkililere tevdi edilmesi düşünülmüştür.

Manisadağı Milli Parkı'nda Mutlak Koruma Zonu dışında B2 kızılçam işletme sınıfı ile C3 karaçam işletme sınıflarının da bulunması, dünyada kabul edilen milli park anlayışından farklı bir uygulama olarak dikkat çekmektedir.

Yapılan ankette, orman işletme şefleri, KÜS şefleri ve diğer birimlerde görevli orman mühendisleri, kaçak avlanmanın önlenemediği veya takip edilemediği yönünde kanaat belirtmişlerdir. Anket sonuçlarına göre, KÜS'larındaki populasyon yoğunluklarının bilinmediği ortaya çıkmaktadır. Keza, bu konuda kayıtlarda da bilgi mevcut değildir. Yaban hayatı konusunda görev alan veya alacak olan orman mühendislerinin, çalışma birimlerinin fonksiyonunun ne olduğu, orman mühendisi olarak yaban hayatı çalışmalarına nasıl ve ne gibi katkı sağlayabileceklerine dair fikir sahibi olmadıkları görülmüştür.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Orman Bakanlığı'nın bölge müdürlükleri bünyesinde teşkilatlanmış durumdaki Milli Parklar ve Av-Yaban Hayatı Şube müdürlükleri, genel olarak Orman Bölge müdürlüklerine göre daha geniş bir görev ve sorumluluk alanında faaliyet göstermekte olup, bu sebeple halihazırda ekstensif bir çalışma tarzıyla yönetilmektedir. Şüphesiz, teşkilatlanmasını henüz tamamlayan bu kuruluşun noksanları olacaktır. Ancak, burada dikkat çekmek istediğimiz husus, sözkonusu şube müdürlüklerinin görev sahası ile orman bölge müdürlüklerinin çalışma alanlarının, genişlik itibariye birbiriyle çakışmamasından kaynaklanan zorluklardır. Halbuki, herhangi bir KÜS ile bunun yer aldığı orman serisinin birlikte ele alıp planlanması, aynı alanda çalışan, yani bu alandaki ormandan ve yaban hayatından sorumlu olan iki farklı teşkilatın işbirliğini kolaylaştıracak şekilde, görev ve sorumluluk alanlarının da birbiriyle uyuşmasını gerektirmektedir.

Diğer taraftan, KÜS olarak ilan edilen alanlar için dahi özel amenajman planları bulunmadığı için, yaban hayvanı populasyonlarının bulunduğu yörelerde, yaşama ortamının korunup geliştirilebilmesi için ne gibi tedbirler alınması gerektiği kestirilmediği gibi, yapılagelen ormancılık faaliyetlerinin yaban hayatı üzerinde ne yönde etkiler doğurduğu da bilinmemektedir. İzmir Orman Bölge Müdürlüğü'

nün faaliyet alanında kalan Ovacık Karaca KÜS' nda da ilk göze çarpan nokta bu olmaktadır.

Ovacık amenajman planında(10), hayvansal menşeli tali ürünler başlığı altında ele alınan kuş ve memeli faunasına dair bilgiler gayet sathi olarak geçilmiştir. O kadar ki an az 10 yıldan beri Karaca (*C. capreolus*) KÜS olarak kabul ve ilan edilen Ovacık ile ilgili olarak, Ovacık Serisi Amenajman Planı'nda Karaca (*C. capreolus*)'nın adı zikredilmemiştir. Bu durum, orman işletme faaliyetleriyle yaban hayatını koruma çalışmaları arasında, henüz envanter safhasında bile koordinasyonun sağlanamadığının tipik bir örneğini teşkil etmektedir.

Amenajman planında(10) belirtildiği gibi, ormandaki yabani hayvan türlerine ait bilgiler, bir envanter çalışmasına değil, yöre halkı ve saha görevlilerinin ifadelerine dayanmaktadır. Yöre halkından alınacak bilgiler, bir envanter çalışmasının planlanması sırasında işe yarayacak ip uçları verebilmekle (2) birlikte yeter derecede sıhhatli olmadığı için tek başına kullanılamaz. Dolayısıyla envanter yapan ekibin, sahanın tür ve popülasyonları hakkında asıl hükmü verebilecek durumda olması gerekir.

Orman amenajman planında(10), idare amaçlarından biri olarak gösterilen yan ürünler yetiştirme amacına dair uygulamaların neler olacağı belirtilmemektedir. Halbuki, ormandaki yabani hayvan popülasyonlarının, en azından bir tali ürün potansiyeli kabul edilerek, bu potansiyelden yararlanılması, bunun için de bunların envanterinin yapılması konusu, Envanter Esasları veya Faydalanmanın Planlanması bahsinde verilmelidir. Bu konunun hiç değilse prensip olarak kabul edilip planda yer verilmesi faydalı olacaktır.

Planda(10) Kızılçam işletme sınıfında, yaş sınıfları metodunun uygulanması öngörülmektedir. Buna göre, bu işletme sınıfında gaye kuruluşunun, aynı yaşlı Kızılçam meşçeresi olacağı belirtilmektedir. Diğer yandan, gençleştirilmeye sokulacak komşu meşçerelerin birbirini izleyen periyotlarda kesilmesiye 10'ar yaş farkı bulunan aynı yaşlı gençliklerin yanyana sıralanması öngörülmüştür. Halbuki, aynı yaşlı çam meşçerelerinin yaban hayatının barınması ve gelişmesine elvermediği bilinen bir husustur (3-7). Aynı şekilde, yaş sınıfları uygulanması halinde de birbirini izleyen periyotlarda boşaltılan kesim bloklarının yanyana düşmemesine dikkat edilmesi, birçok yaban hayvanının besin ve örtü

ihtiyacının karşılanması açısından önemlidir (3-7). Şu halde, yaş sınıfları metodunun bitişik alanlarda değil, birbirine mesafeli olan farklı alanlarda ve gayrimuntazam tarzda uygulanması teklif edilebilir.

Yaban hayvanlarının en fazla etkilendiği işletme tarzı olan yaş sınıfları uygulamasında; gençleştirme metodu, periyot-rotasyon uzunluğu ile kesim bloklarının büyüklüğü, şekli ve sıralanışı, yani birbirini izleyen periyotlarda birbirine bitişik meşcerelerin kesilip kesilmediği, gözönüne alınacak en önemli faktörleridir (7). Buna göre, kesim bloklarının küçük çapta, değişik yaşlı ve şekli düzensiz meşcereler oluşturularak bir mozayik yapı meydana getirecek tarzda düzenlenmesine çalışılmalıdır. Bu uygulama, sahadaki süksesyonunun ilk devrelerinde kolayca gelişen türlerden olan Karaca (*C. capreolus*) ve Tavşan (*L. europaeus*) için elverişli beslenme ve gizlenme şartları sağlayacaktır. Meşcerelerin gayrimuntazam şekiller oluşturacak biçimde kesilmesi ise kenar etkisinden (8-9) daha fazla yararlanmak ve birim alanda maksimum çeşitlilik temin etmek için gereklidir. Diğer taraftan, kenar etkisinin en belirgin olarak ortaya çıktığı durum, bitişik meşcereler arasındaki yaş farkının maksimum olmasıdır. Bu sebeple, kesim bloklarının küçültülmesi ve müteakkip blokların yanyana düşürülmesiyle, kenar etkisinden azami ölçüde faydalanma yoluna gidilebilir.

Kesimi izleyen yıllarda sahaya çam gençliği yanında gelen Meşe (*Quercus sp.*), Titrekkavak, Üvez (*Sorbus*) ve diğer yapraklı ağaçlar ile her nevi çalılar gençlik bakımı sırasında uzaklaştırılmaktadır. Oysa, beslenme konusunda seçici olan Karaca (*C. capreolus*)'nın beslenmesi için, yazın otsu bitkiler yeterli olduğu halde kışın ise ağaççık ve çalıların körpe kısımlarına ihtiyacı vardır (5). Şu halde, özellikle kışın karlı günlerinde ağaçların ince dalları ve çeşitli çalılar, Karaca (*C. capreolus*)'ya acil gıda sağlamaları dolayısıyla önemli oldukları için, gençleştirme alanlarında en az 0.1-0.4 ha büyüklüğünde müdahale edilmemiş kısımlar bırakılmalıdır(3,7). Ayrıca, amenajman planında(10) öngörülen şüceyrat zararlarının önlenmesi için çam gençliğinin sık kapalılıkta yetiştirilmesi prensibi de yaban hayatı isteklerine uymamaktadır. Çünkü, gençlik için bir problem teşkil eden diri örtü, yabani hayvan türleri için faydalı bir unsurdur. Yani, yerine göre besindir, örtüdür, yuva alanıdır. Diğer taraftan ise ekonomik gerekçelerle fidanların belli bir sıklıkta yetiştirilmesi de gereklidir. Şu halde yapılacak şey, hiç olmazsa gençleştirmenin başarısız olduğu küçük boşlukların bu haliyle muhafaza

edilmesidir. Böyle bir uygulama, hem ağaçlandırma ve gençlik bakımı masraflarını azaltacak hem de sahada mevcut yabani hayvanları muhafaza etmeye yarayacaktır. Çünkü, yaban hayvanları için yeni ortamlar hazırlamanın daha pahalıya mal olacağı gözönüne alındığında sözkonusu uygulamanın ekonomik kayba yol açmayacağını, bilakis ilk etapta verim alınamayan bazı alanların ek bir yatırım yapmadan kazanç getirebilecek bir ürüne ayrıldığını söylemek mümkündür.

Yoğun olduğu yerlerde, çam gençliklerinde zarar yapabilen Karaca (*C. capreolus*)'nın, direklik çağındaki monokültürlerden çok az yararlandığı, buna karşılık, özellikle kışın karla kaplı alanlarda olgun ibreli meşcerelere muhtaç olduğu bilinmektedir (5,7). Zira, bu dönemde Karaca (*C. capreolus*), ağaç gövdelerindeki likenleri de yemektir. Likenler ise bilhassa iğne yapraklı yaşlı ağaçlarda bol bulunduğundan, yaşama ortamında en az %5-10 oranında yaşlı meşçereye yer verilmelidir.

Çam gençliği büyüyüp civarındaki çalı ve otsu türleri baskı altına aldıkça, besini azalan ve Karaca (*C. capreolus*) gibi ibreli türlerden de yararlanamayan Tavşan (*L. europaeus*), için özellikle kışın, sahadaki Titrekkavak (*P. tremula*) ve diğer yapraklı türlerden bazı ağaçların zaman zaman kesilmesi (5-7) tavsiye edilebilir.

Karaçam serisinde yer alan çeşitli mevkilerde bulunan yaşlı karaçam meşçerelerinin, kısmen de olsa muhafaza edilmesi, Ayı (*U. arctos*) popülasyonunun devamı için gereklidir. Ayrıca, hem bu alanlardaki yaşlı fertlerin hem de bozuk karaçam meşçerelerinin ağaçkakan (*Dendrocopos spp*), baykuşlar (Strigidae), ve yırtıcı kuşların (Accipitridae) yuva yapma, tüneme ve beslenme ihtiyaçlarına cevap verdiği unutulmamalı, ötücü kuş (Passeres) faunasının, endemik böcek popülasyonlarını dengelediği, yırtıcı kuşların ise özellikle zararlı küçük kemirgen memelilerle beslenerek orman için faydalı rol oynadığı gözönüne alınmalıdır. Bundan başka, kesim artığı ve kuru dallardan 25-38 cm çapında olanların da keza aynı fonksiyonu gördüğü bilinmelidir (7). Buna göre, sahada baykuş yuvalarının gözlemlendiği veya yırtıcı kuşların yuva kurduğu ağaçların kesilmeyip, tohum ağaçlarıyla birlikte alanda bırakılması (5) yoluna gidilebilir.

Meşe (*Quercus sp*) baltalıkları ve Meşe+Gürgen karışımları Karaca (*C. capreolus*) ve Yabandomuzu (*S. scrofa*)'nın en yoğun görüldüğü yerlerdir. Baltalık

olarak işletilen bu alanlarda kesim bloklarının en genç ile en yaşlı makta yanyana gelecek şekilde düzenlenmesine gerek vardır.

Yaban hayatını etkileyebilecek diğer bir faaliyet de KÜS içinde yürütülmekte olan yol yapım çalışmalarıdır. Yol inşası için kazılan güzergah boyunca özellikle Kestane (*Castanea sp*) meşcereleri büyük ölçüde zarar görmekte olup, bu çalışmanın fauna üzerindeki etkisi araştırılmalıdır.

İzmir orman bölgesinde kalan diğer bir yaban hayatı ortamı. Manisadağı Milli Parkı' dır. Bu park için hazırlanmış amenajman planına (11) göre Milli Park; Mutlak Koruma Zonu, Kızılçam İşletme Sınıfı ve Karaçam İşletme Sınıfı olarak üç kategoriye ayrılmıştır. Her ne kadar Milli Parklar Kanunu(12)'nda (Madde 13) milli park hudutları dahilinde üretim faaliyetlerine izin verilebileceği ifade edilmekteyse de bunun ancak tabii çevre ve ekosistemlerin korunması ve iyileştirilmesi amacıyla, bilimsel-teknik gereklere göre ve özel amenajman planları çerçevesinde yapılması şartını koymuştur. Halbuki, Manisadağı Milli Parkı için özel olarak hazırlanmış bir Yaban Hayatı Amenajman Planı bulunmadığı için, üretim ve ağaçlandırma yapılan zonlarda bu faaliyetlerin ekosistem ve yaban hayatı üzerine yaptığı etkiyi denetlemeye teknik açıdan imkan yoktur. Şu halde, bu milli parkın, genel milli park anlayışına uygun olarak, hiçbir müdahale görmeyecek statüye kavuşturulması için tamamının mutlak korumaya alınması gerekmektedir. Ancak bundan sonra ve yaban hayatı amenajman planı da hazırlamak şartıyla, gerektiğinde yabancı popülasyonların geliştirilmesini sağlayacak ağaçlandırma, ekim, dikim ve gölet inşası gibi çalışmalara cevaz verilebilir.

Orman zararlısı memeli kemirgenleri de yiyen bir predatör olması dolayısıyla ayrı bir öneme sahip olan Tilki (*Vulpes vulpes*)'nin korunmasına özen gösterilmelidir. Bunun için, yer yer otla kaplı kesim boşluklarının ve kesim artığı ihtiva eden noktaların civarında kaçak olarak avlandığı bilinen bu türün avlanması önlenmelidir.

Buraya kadar İzmir Orman Bölge Müdürlüğü bazında ele alınan hususların, esasen Türkiye'nin genelinde problem olduğu bilinmektedir. Bunun iki temel sebebi bulunmaktadır. Birincisi, ormancılık politikamızda ana idare amacının en yüksek odun hasılatı elde etmek olarak tespit edilmiş olması ve bunun amenajman planlarıyla dikte edilmiş olmasıdır. Böylece, ormanın diğer fonksiyonlarının geri plana itilmesiyle yaban hayatı üretimi bir ekonomik

potansiyel olarak ele alınmamıştır. İkinci sebep ise belli başlı KÜS' lar da dahil olmak üzere mevcut bu potansiyelin etüd ve envanterinin yapılmamış olması ve bu yüzden de planlama ve uygulamaya geçilmemiş olmasıdır. Şu halde Ormancılık Ana Planı(13)'nda hedef alınan ve I. Ormancılık Şurası(14)' nda kararlaştırılmış olan av ve yaban hayatı envanterlerine, vakit geçirmeden başlamak yegane çözüm olarak görünmektedir.

KAYNAKLAR

1. Oğurlu, İ., İşletme Ormanlarında Yaban Hayatı Habitatlarının Düzenlenmesi, İst. Üniv. Orman Fak. Dergisi, B, 38, 2, 1988.
2. Oğurlu, İ., Av Kaynaklarımızın Azalma Sebepleri ve Geliştirilmesi İmkanları, TC Orman Bakanlığı I. Ormancılık Şurası 1-5 Kasım 1993, Ankara, Tebliğler ve Ön Çalışma Grubu Raporları Cilt 2, 121-132.
3. Harris, L.D., Relations of Forest Practices to Non-Timber Values and Adjacent Ecosystems, Impac Report, Volume 3, Number 5, 1979, 39 s.
4. Harris, L.D., The Development of Sylvicultural Systems for Wildlife, Impac Report, Volume 4, Number 5, 1979, 24 s.
5. Marcström, V., Managing Forest for Wildlife in Sweden, Proc. Int. Congr. Game Biol. 13th Upsala, Sweden, 147-157.
6. Niemeyer, H., Managing Forest for Wildlife in Germany, Biotop-Pflege in Walde, Arbeitskreis, Forstliche Landespflege, Niedersächsische Forstliche Göttingen , Germany, 158-165.
7. Thill, R.G., Managing Southern Pine Plantations for Wildlife, Proceedings of XIXth IUFRO World Congress, 5-11 August 1990. Montreal, Canada, Canadian International Union of Forestry Research Organizations: Vol. 1,58-68.
8. Oğurlu, İ., Yaban Hayatında Kenar Etkisi, Orman Mühendisliği Dergisi, 26, 11 (1989)

9. Thomas, J. W., Wildlife Habitats in Managed Range-lands the Great Basin of Southern Oregon, EDGES, General Technical Report PNW-85, P.N. Forest and Range Experiment Station Forest Service U.S. Department of Agriculture, 1979.
10. Orman Genel Müdürlüğü, İzmir Bayındır Orman İşletmesi Ovacık Serisi 1982-1991 Amenajman Planı.
11. Orman Genel Müdürlüğü, İzmir Manisadağı Milli Parkı 1992-2001 Amenajman Planı.
12. Milli Parklar Kanunu, Kanun No 2873/9.8.1983 TC Tarım Orman ve Köyişleri Bakanlığı Orman Genel Müdürlüğü Milli Parklar Dairesi Başkanlığı, 1989, Ankara, 79 s.
13. Orman Genel Müdürlüğü, Ormancılık Ana Planı (1990-2009), Orman Genel Müdürlüğü Yayını, Ankara, 1990, 240-247.
14. TC Orman Bakanlığı I. Ormancılık Şurası 1-5 Kasım 1993, Ankara, Komisyon Raporu 10, Orman ve Çevre İlişkileri, 12 s.